

Soudobý boj a otázky SPP

Představy o soudobém boji, místu a úloze stranickopolitické práce při vedení bojové činnosti musí především vycházet ze zásadních kvalitativních změn, kterými prošla celá oblast vojenství. Hlavním určujícím faktorem revoluce ve vojenství je vytvoření jaderných zbraní a raket strategického a operačně taktického určení, které od základu změnilo všechny dřívější názory a představy o způsobech vedení bojové činnosti. Socialistická vojenská věda na základě těchto změn postupně rozpracovala charakteristické rysy příští možné války, které se staly základními teoreticko-metodologickými východiskami pro organizování a provádění stranickopolitické práce.

Sovětský vojenský teoretik a vojevůdce M. V. Frunze ještě dávno před 2. světovou válkou výstižně analyzoval jednotlivé rysy příští možné války.

„... Prvním prvkem, který určuje charakter příští války, té války, kterou SSSR bude nucen vést, je její zvláštní **sociálně třídní** podstata... Bude válkou revolučně třídní... Za druhý moment, charakteristický pro příští válku, považují její všeobecný, rozhodující ráz... Bude to válka dvou různých politických a hospodářských společenských soustav navzájem se vylučujících... Třetím momentem, který má rozhodující vliv na charakter příští války, je moment technický... Válka bude v budoucnosti do značné míry, ne-li úplně, válkou strojů... A konečně čtvrtým momentem, který podle mého názoru bude charakterizovat příští válku, je moment masovosti. Myslím, že až jednou půjde o vyřešení vážného konfliktu, budou na bojiště vrženy všechny síly, kterými nepřátelské strany budou disponovat.“ (Frunze, M. V.: Vybraná díla, Praha, NV 1953, s. 324—325.)

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství všechny tyto charakteristické rysy příští války znásobila a vyhranila. Vytvořila takovou materiálně technickou základnu, která zákonitě vyvolává změny v dosavadních způsobech vedení ozbrojeného zápasu. Převratné změny ve vojenské technice, organizaci a strategii potvrdily Engelsovu tezi o závislosti armády a prostředků vedení ozbrojeného zápasu na úrovni ekonomické a vědeckotechnické vyspělosti státu a v současné epoše i celých vojenskopolitických koalic. Došlo k výrazné změně při hodnocení významu a důležitosti takových kategorií a pojmů, jako je morálně politický faktor, psychická odolnost, bojové mistrovství a dalších.

Do popředí se zákonitě dostávají třídní politické problémy, které vyplývají ze sociální podstaty možné války. V případě vojenské konfrontace mezi socialismem a imperialismem, vzhledem k třídní antagonistické protikladnosti obou společenských systémů, by toto ozbrojené střetnutí mělo vyhraněně třídní **politický charakter**. Každá z válčících stran by sledovala své vlastní **třídní politické cíle** plně v duchu Leninovy myšlenky, že: „... tudíž politiku, kterou určitý stát, určitá třída dělá dlouhou dobu před válkou, provádí i ve válce, přičemž mění jen formu činnosti.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 24, Praha 1956, s. 398.)

Je známo, že socialistické státy, na rozdíl od reakčních vlád a kruhů imperialistických zemí, nechtějí válku a odmítají ji jako nereálný prostředek politiky. Konečným cílem zemí reálného socialismu je vybudovat beztrždní komunistickou společnost a jeho splnění je v přímém rozporu s raketovou jadernou válkou a jejími katastrofálními důsledky. Proto země socialistického společenství spolu se všemi demokratickými, pokrokovými a mírovými

nnutími vedou úporný boj proti válce, za zastavení stupňovaného zbrojení, za rozšíření procesu uvolnění. Boj za mír se stal nedělitelnou součástí strategie a taktiky dalšího rozvoje socialismu, nejdůležitějším úkolem, který před lidstvem stojí.

K jeho splnění směřují iniciativní návrhy Sovětského svazu, podporované socialistickými zeměmi a pokrokovými silami na celém světě. Socialismus je bytostně spjat nikoli s válkou, ale s mírovým budováním, které je hlavním a určujícím prostředkem při dosahování vytyčených politických cílů.

Na druhé straně imperialismus ve své politice sází na válku, potřebuje ji ke své existenci a dělá vše pro to, aby celý svět pocítoval její neustálou hrozbu. Jeden z bývalých hlavních vědeckých poradců prezidentů USA, fyzikální chemik profesor George Kistiakowski, uvedl v interviewu s šéfredaktorem týdeníku Americké chemické společnosti Chemical a Engineering News řadu faktů o postupující militarizaci Spojených států amerických. Rekl, že v současnosti v USA převládá tendence všechno zaměřovat na vojenské účely včetně vědeckého výzkumu. Složení Reaganova týmu pro vědu a techniku charakterizoval tak, že to již není jen spojení s militaristicko-průmyslovým komplexem, ale že to je militaristicko-průmyslový komplex. Vývoj a výrobu Trident II a balistických raket MX označil za provokativní zbraně, které nemají žádné reálné opodstatnění a zákonitě musí v Sovětském svazu vyvolat odpovídající protipatření. Vyslovuje obavu, že půjde-li to takto dále, bude na konci století na světě o mnoho více jaderných zbraní, a dochází k závěru, že při současném vývoji politiky mnoho z nich bude v rukou takových politiků a generálů, pro které válka je jen normálním pokračováním zahraniční politiky. A tito lidé nemají absolutně představu o skutečnosti, že jaderné zbraně již úplně změnily charakter války.

Současná realita je tedy taková, že válka může být socialistickému společenství vnucena. V tom případě by to byla válka **spravedlivá**, vedená s cílem ubránit socialistickou vlast před imperialismem a obnovit podmínky pro mírové budování socialismu a komunismu. Idea spravedlivého charakteru války ze strany socialistických zemí by se stala základním východiskem pro stranickopolitickou a ideově výchovnou práci u vojsk a mezi civilním obyvatelstvem.

Vyhraněnost třídně politických cílů války jako celku se bude zákonitě promítat do celé struktury ozbrojeného zápasu. V tomto smyslu není možné pokládat ozbro-

jený zápas **jen za vojenskou záležitost**, která se odehrává v různých takticko-operacích nebo strategických polohách. Bojovou činností se nedosahuje jen vojenských cílů. Přesněji řečeno s vojenskými cíli je dosahováno i postupných **politických cílů**. Každý jednotlivý boj, operace, střetnutí nebo sražení bude nevyhnutelně poznamenáno vyhraněným třídně politickým charakterem války jako celku.

Tento jev v politickém obsahu příští možné války se již v mírových podmínkách stává základem pro morálně politickou, psychickou a bojovou připravenost vojáků, kteří budou o konečných výsledcích bojové činnosti rozhodovat. Z této skutečnosti musí také vycházet i politická práce jak v míru, tak ve válečných podmínkách.

Dalším charakteristickým rysem příští možné války by byl její **mohutný rozsah**, daný zasazením masových armád a hromadným použitím raketových jaderných prostředků. V podstatě by došlo ke splynutí fronty se zázemím, které bylo často vystaveno drtivějším úderům než vojenská uskupení na frontě. Obrana teritoria by znamenala nový významný úkol i pro oblast **politické práce**.

Z charakteristických rysů války jako celku jsou vyvozeny jednotlivé rysy bojové činnosti, mezi které patří rozhodnost bojové činnosti, vysoká manévrovost, ohnivý charakter bojové činnosti, velký prostorový rozmach, neustálý boj za dosažení palebné převahy a neustálá připravenost k činnosti za použití jaderných zbraní. Tyto zásady musí stranickopolitické práce nejen respektovat, ale aktivně napomáhat při jejich plnění a realizaci požadavků, které z nich vyplývají.

Z toho vyplývá, že efektivnost a účinnost stranickopolitické práce je závislá především na respektování teoreticko-metodologických východisek a zásad, podle kterých je organizován soudobý ozbrojený zápas.

Jedním z obecných teoretických základů, z kterých stranickopolitická práce v boji vychází, je marxisticko-leninské učení o válce a armádě. Toto učení má pro stranickopolitickou práci význam nejen proto, že se zabývá celým komplexem sociálně politických a ekonomických problémů války a armády, ale především proto, že tvoří filozofický a teoreticko-metodologický základ **socialistické vojenské vědy**, která ovlivňuje **obsah, metody a formy** stranickopolitické práce.

Stranickopolitická práce v boji, prováděná veliteli, politickými pracovníky, stranickými a svazáckými organizacemi, bude

determinována působením zákonů ozbrojeného zápasu a principů vojenského umění, které zkoumá vojenská věda. Proto je nutné, aby tyto zákony a principy, které jsou obsažené v podobě takticko-operativních zásad a pouček v bojových a polních řádech, politické orgány a političtí pracovníci zvládli a v jejich duchu organizovali stranickopolitickou práci. Pro stranickopolitickou práci je podstatné, že je hlavním prostředkem ovlivňování **lidského činitele** jako subjektu, který v procesu vedení ozbrojeného zápasu realizuje rozmanité a často rozporuplné požadavky jeho zákonů a principů.

Znalost zákonů a principů ozbrojeného boje ovlivňuje i stanovení **cílů, úkolů, metod a forem** stranickopolitické práce. Z **obecného** hlediska bude celkové zaměření stranickopolitické práce vycházet z cílů vojenské politiky strany v daném válečném střetnutí a hlavním úkolem velitelů, politických pracovníků, stranických a svazkových organizací bude realizace těchto cílů. Obsah, formy a metody stranickopolitické práce budou konkrétně ovlivněny především **druhem** bojové činnosti, ať již to bude útok, obrana, přesuny, pronásledování, odražení protiztečí, zdolávání zamořených prostorů, nebo jiná bojová činnost. Charakter toho kterého druhu bojové činnosti, jeho jednotlivé fáze a zvláštnosti bude bezprostředně ovlivňovat i **charakter zvláštnosti** stranickopolitické práce.

Vzhledem k obsahu a požadavkům charakteristických rysů soudobé bojové činnosti se do popředí dostávají leninské principy stranickopolitické práce s důrazem na stranickost a třídnost, konkrétnost, diferencovanost, nepřetržitost a operativnost, aktivnost a ofenzivnost. Význam těchto principů narůstá zejména v souvislosti s vysokou manévrovostí vojsk na bojišti a s vysokými tempy boje. Vysoké tempo pohybu se stává jedním ze základních předpokladů úspěchů v soudobém boji. Při použití jaderných úderů budou na obou stranách způsobeny často značné ztráty. Bude narušena celistvost fronty, vzniknou mezery, zálohy a druhé sledy budou zasazovány k využití jaderných úderů, k narůstání vysokého tempa útočné činnosti, k obnovování celistvosti fronty, k nahrazování ztrát apod. Pohyblivost a časté změny bojové činnosti budou provázány značnou nerovnoměrností rozvíjení útoků a jiných bojových akcí. Dovedné uplatňování leninských principů stranickopolitické práce povede k upevňování morálně politických, psychických a bojových vlastností vojáků potřebných pro zabezpečení vysokého tempa vedení bojové činnosti, manévrovosti,

útočné činnosti na směrech, úpornosti dočasné obrany apod.

Pro velitele, politické pracovníky, stranické a svazácké organizace v bojové činnosti bude charakteristická **samostatnost a iniciativnost**. Vyplyvá to z toho, že útvary a jednotky budou často bojovat na směrech, samostatně, izolovaně od sousedů a mnohdy i od nadřízených velitelských a politických orgánů. Dynamický rozvoj bojových situací a jejich časté změny, to vše by kladlo vyšší nároky na řídící a organizátorskou práci velitelů a politických pracovníků. Soudruh Brežněv ve své knize „Malá země“ napsal, že ve válce nelze nikdy předpokládat, že se vše bude vyvíjet tak, jak je naplánováno. A zde se stává neocenitelnou odvaha, oddanost a iniciativu každého velitele, politického pracovníka, vojáka a námořníka.

Pro velitele a politické pracovníky z toho vyplývá nečekat na pokyny shora, ale jednat a rozhodovat samostatně na základě analýzy konkrétní situace na bojišti a podmínek jak vlastních vojsk, tak i vojsk nepřítelů.

Hlavními aktéry soudobého ozbrojeného zápasu budou **lidé a vojenská technika**. Postupující proces přebírání řídících, obslužných a kontrolních funkcí automatickými systémy a mechanismy nic nemění na významu lidského činitele v soudobém boji. Úvahy o vztahu člověka a techniky o změnách tohoto vztahu, způsobených stále rychlejšími vědeckotechnickými rozvojem ve vojenství, mají smysl jedině tehdy, je-li tento problém pojímán přísně vědecky jako dialektický vztah člověka a techniky, kde člověk vytváří a vždy bude vytvářet rozhodující stránku tohoto spojení.

Je zákonité, že spolu se zvýrazněním politických aspektů sociálně politické podstaty války a převratnými změnami v bojové technice a zbraních došlo i k narůstání požadavků na novou kvalitu **morálně politického faktoru**. Doménou stranickopolitické práce je člověk, morálně, politicky, psychicky, odborně a technicky připravený, který by byl schopen přežít nepřátelské údery a uchovat si vůli k boji a k vítězství.

Vychovat u vojáků takovéto vysoké morálně politické a bojové vlastnosti je složitý proces, který vyžaduje soustředěné úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací již v mírových podmínkách. Zkušenosti ukazují, že morálně politické a bojové vlastnosti se utvářejí dlouhodobě a za účasti řady výchovných činitelů. Základním předpokladem je socialistické společenské zřízení, politické cíle války a její spravedlivý charakter. Ne-

lze však předpokládat, že tyto objektivní předpoklady budou působit automaticky na myšlení a jednání vojáků. Tím je také dán prostor pro neustále rostoucí význam stranickopolitické práce v bojových podmínkách. O přeměně těchto objektivních předpokladů v reálný stav rozhoduje tedy v převážné míře promyšlená a cílevědomá stranickopolitická a ideově výchovná práce uskutečňovaná mezi vojáky. Vliv stranickopolitické práce na plnění úkolů v jednotlivých druzích bojové činnosti je především zaměřen na upevňování a prohlubování morálně politických, psychických a bojových vlastností vojáků. Účinnost této práce bude závislá na řadě činitelů a bude modifikována mnoha vlivy, které se v procesu bojové činnosti vyskytnou. Úroveň morálně politického stavu není jednou provždy danou neměnnou veličinou.

Stranickopolitická práce musí být pružná, rychle reagovat na nové situace, potřeby a požadavky bojové činnosti. Jde o celý komplex úkolů a opatření velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací s použitím metod a forem, které odpovídají konkrétním podmínkám s cílem systematicky a nepřetržitě působit na zvyšování morálně politické připravenosti a psychické odolnosti vojsk a jejich bojového mistrovství a které vedou ke splnění všech bojových úkolů.

Obecné úkoly stranickopolitické práce v boji jsou vymezeny v polních a bojových řádech ČSLA. Jejich obsahové zaměření je precizováno v jednotlivých úkolech od výchovy vojáků k socialistickému vlastenectví a proletářskému, socialistickému internacionálnímu, objasňování charakteru války, stanovení bojových úkolů, činnosti při

odstraňování následků jaderných úderů nepřítele, přes udržování kázně a organizovanosti boje proti panice a působení nepřátelské propagandy až k popularizaci hrdinských činů, podílu na materiálním technickém a zdravotnickém zabezpečení vojsk a dalších úkolech.

Nesmírný význam má zejména úkol vychovávat vojáky k proletářskému socialistickému vlastenectví, k přátelství a upevňování bojové družby a jednoty armád socialistických zemí, vzhledem k tomu, že od prvních okamžiků války povedou bojovou činnost společně svazky a útvary všech armád Varšavské smlouvy. Je známou skutečností, že ideologická diverze imperialismu má obsahově, metodicky i technicky propracovaný celý systém působení na vyvolávání neshod mezi socialistickými zeměmi, na narušování vztahů jednotlivých socialistických zemí jak mezi sebou, tak především k Sovětskému svazu. V období vzniku a průběhu vojenské konfrontace bude tato psychologická válka maximálně vystupňována a velmi konkrétně zaměřena do řad vojáků a velitelského sboru s cílem rozleptat pevné spojení a bojovou družbu socialistických armád.

Z toho logicky vyplývá, že stranickopolitická práce se musí nejen podílet na zvyšování ideově pevnosti a odolnosti vůči psychologickému působení nepřítele, ale především vést k tomu, aby všichni vojáci pochopili, že vítězství nad jakýmkoli agresorem může být dosaženo jen sjednoceným vojenským, politickým a ekonomickým úsilím všech zemí socialismu. Neustále střežit, posilovat a ve vědomí vojáků prohlubovat **internacionální princip** obrany socialismu.

Charakter soudobého boje s použitím raketových jaderných zbraní povýšil morálně politického činitele armády na faktor, který rozhoduje o vítězství ve válce, a vymezil tak i místo a úlohu stranickopolitické práce v bojové činnosti.

Významným zdrojem poučení pro organizování stranickopolitické práce v podmínkách ozbrojeného zápasu jsou zkušenosti z minulých válek, zejména z Velké vlastenecké války. Žádná teorie včetně stranickopolitické práce není schopna dlouhodobého rozvoje bez toho, že využívá všeho pozitivního z praxe minulosti. Jde o to, přehodnotit minulé zkušenosti a zkoumat, které z nich potvrzují současná praxe. Stále aktuální je požadavek **tvůrčího využívání minulých zkušeností**. Pro obohacení stranickopolitické práce zkušenostmi z Velké vlastenecké vál-

ky je rozhodující zkoumat tvůrčí přístupy při zabezpečování konkrétních bojových situací, logiku teoretického, vojenského, politického myšlení velitelů, politických pracovníků a štábů, metody, způsoby a formy plnění historicky daných bojových úkolů. V plném rozsahu přebírá stranickopolitická práce zkušenosti z umění získávat a mobilizovat vojáky a celé bojové kolektivy pro plnění úkolů ve složitých podmínkách bojové činnosti.

Nepochopit a tvůrčím způsobem nevyhodnotit zkušenosti stranickopolitické práce z Velké vlastenecké války by znamenalo přerušit kontinuitu tohoto procesu a nepochopit současně zkušenosti Sovětské armády, které tvoří hlavní zdroj poučení pro stranickopolitickou práci v soudobém boji.